

בענין חומר האיסור לדון בערכאות

מקור האיסור לדון בערכאות

כתוב בפרשת משפטים "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ודרשו חז"ל, לפניהם ולא לפני גויים. ואפילו אם יודע שדין כדני ישראל אסור לדון בפני גויים. וראוי לעורר על איסור זה, כי הוא איסור חמור מאוד, ובשום מקום לא כתב הרמב"ם והשולחן ערוך בלשון חמורה כל כך, כמו איסור זה, שכתבו שכל הדין לפני גויים "מרים יד בתורת משה".

אין משפט הגויים כמשפט התורה

ואפילו כאשר חוק הגויים הוא על פי התורה, מכל מקום לעולם לא יהיה לגוי הבנת המשפט שיש לדיינים, כי אין משפט הגויים כמשפט התורה כלל וכלל, ולא כאן המקום להאריך בזה, אבל בקצרה נאמר, שהמטרה במשפט הגויים הוא להשכיח חיי תרבות ונימוסים, ומשפט התורה הוא עומק האמת של הדין. לכן רק על משפט התורה אמר דוד המלך ע"ה "משפטיך תהום רבה". ולכן כאשר בא לדון לפני גויים, יצא הדין מקולקל, אפילו כשדין כמו ישראל, כי עיקר הדין זה אינו החוק, אלא הנידון שלפנינו, ובזה אין דעת הגוי כדעת הדיין. ועוד שגם את דין התורה אינם מבינים כלל כראוי, כי עומק המשפט לא נגלה להם.

וכבר כתב מהר"י וייל לפני מאות שנים לדיין אחד, שלא ישב בדין תורה עם דיינים בעלי בתים, [כי בזמנם היו מוסיפים להרכיב בית הדין גם טובי העיר שאינם דיינים], וכתב לו מהר"י וייל שלא ישב עמהם, כי "אין דעת הדיינים כדעת בעלי בתים". והטעם בזה, כי עומק המשפט אינו נגלה למי שאינו עוסק בדיני ממונות, ואם לבעלי הבתים ישראלים כתב כן, קל וחומר לגויים שאין להם כלל דעת תורה.

חומר האיסור לדון בערכאות גם משום גזל

לאור המבואר מובן מדוע אסור לדון לפני גויים, מכמה טעמים: א. כי יצא הדין מקולקל. ב. שכיון שאין דעתם כדעת הדיינים, בזה שהולך לדון בפניהם, הוא מזלזל בדעת התורה, ומייקר כבודם של הגויים, ולכן הוא מרים יד בתורת משה שאינה חשובה לפניו. ג. כיון שיצא הדין מקולקל, יעבור על איסור גזל כשיוציא ממון שלא כדין מחבירו. ומכל מקום, אם תובע את חבירו לדין תורה והלה לא רוצה לבוא, לא חייבו חז"ל להפסיד ממון בגלל זה, אלא יתבענו שלושה פעמים בבית דין, ואם לא בא, בית דין נותנים רשות לדון לפני ערכאות, כיון שהוא אינו ציית דינא, וכל העוון תלוי בקולר של זה שלא ציית דינא.

זכה בבית משפט – צריך לדון שוב בבית דין

אבל צריך לדעת דבר גדול מאוד, שאם יזכה בדין בערכאות, לרוב הפוסקים לא יצא מידי איסור גזל, כמו שכתב האבני נזר ורבי עקיבא איגר, דזה שהתירו לו לדון לפני ערכאות, לא התירו לו לגזול את חבירו, לפיכך לאחר פסק הדין, אם יזכה, צריך לומר לנתבע שעכשיו שזכה בדין, הוא מבקש לבוא לדון בפני ישראל לראות האם באמת זכאי גם בדין ישראל, וכיון שכבר הפסיד הנתבע בערכאות, בודאי יבוא לבית דין. ואם לא ירצה לבוא לדין תורה, הרי שמחל על ממונו, ויכול להוציא ממנו את ממונו בדין.

עוד טעם מדוע לדון דוקא בבית דין

מלבד הטעמים הנ"ל, מבואר במשך חכמה בפרשת משפטים, שמי שדן בפני בית דין כשר, אפילו שהדיינים טעו בפסק הדין, מכל מקום, אין ספק שהכל מאתו יתברך, והקדוש ברוך הוא הטעה את הדיינים, כי כך גזרה חכמתו יתברך שיצא הדין. אבל כל זה הוא בתנאי שדן בפני דיינים כשרים, אבל אם דן בפני ערכאות, אין שם השראת השכינה, ואין השגחה פרטית על פסק דינם, לכן, מלבד האיסור החמור לדון בערכאות, עוד יצא נפסד שפסק הדין אינו מושגח בהשגחה עליונה.